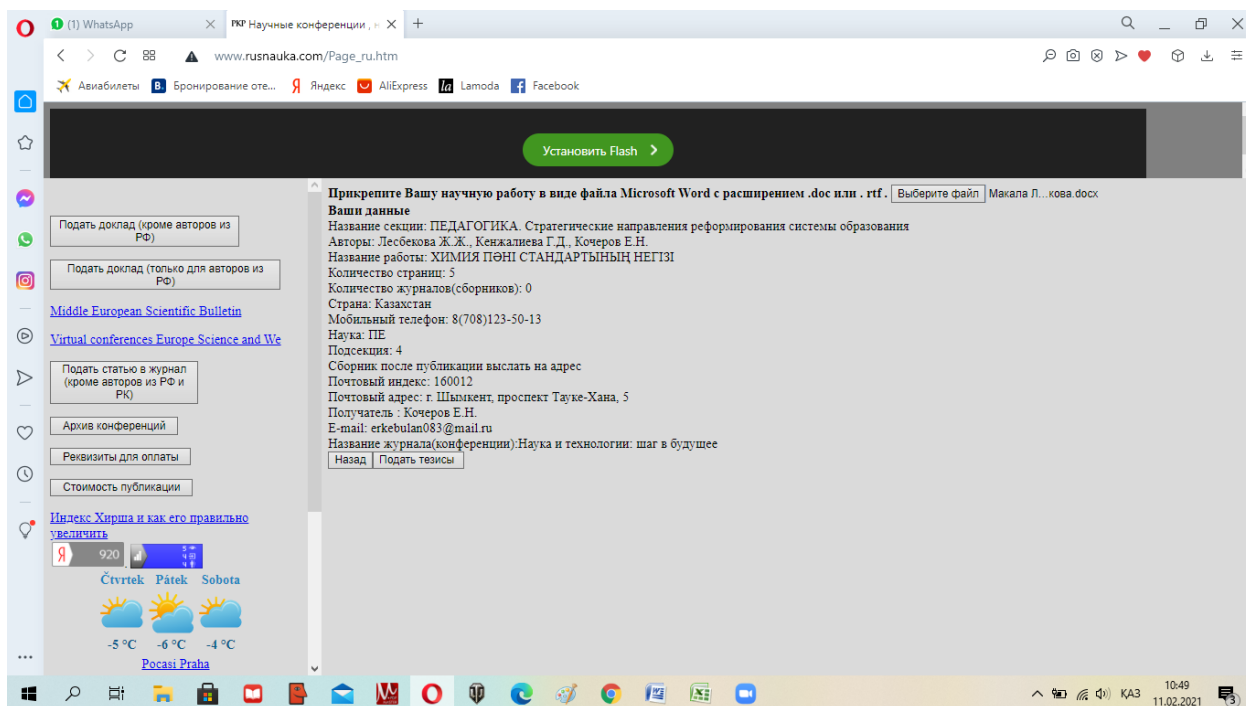

¹І-санатты химия пәнінің мұғалімі Лесбекова Ж.Ж.,

²Т.ғ.к., доцент Кенжалиева Г.Д., т.ғ.к., доцент Кочеров Е.Н.

¹Жамбыл облысы, Ғ.Мұратбаев атындағы гимназия, Қазақстан

²М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Қазақстан

ХИМИЯ ПӘНІ СТАНДАРТЫНЫҢ НЕГІЗІ

Соңғы уақытта мектептегі химия білімін стандарттау мәселесі өзекті болып отыр. Бұл мектептердің оқу процесін ұйымдастырудың жаңа, еркін формаларына көшуіне байланысты. Мемлекеттік білім беру стандарты жалпы білім берудің базалық білім беру бағдарламаларының міндетті минималды мазмұнына, оқу жүктемесінің максималды мөлшеріне, білім беру ұйымдары түлектерінің дайындық деңгейіне, сондай-ақ қамтамасыз етуге қойылатын негізгі талаптарға нормалар мен талаптарды анықтайды.

Мемлекеттік стандарттың құрылымдық элементтері:

1. «Химия» білім беру саласының міндетті минималды мазмұны;
2. Оқушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптар;
3. Стандарт талаптарына сәйкестігін бағалау.

Мемлекеттік жалпы білім беру стандарты - оқу жоспарларын, оқу пәндері бойынша бағдарламалардың үлгілерін жасауға негіз болады; білім беру мекемелері түлектерінің дайындық деңгейін объективті бағалау; білім беру ұйымдарының қызметін объективті бағалау; оқу үдерісін жабдықтау, оқу кабинеттерін жабдықтау тұрғысынан білім беру мекемелеріне талаптарды белгілеу.

Бейінге дейінгі дайындықтың ерекшелігі - химия пәнінің мұғалімі 10 сынып бейінін ұйымдастырудан бұрын басталатын және мұғалімнің пропедевтикалық жұмыс жүйесіне енетін алдын-ала дайындық. 9-сыныпта химия бойынша элективті курстарды оқыту оқушылардың қызығушылықтарын анықтауға, олардың әрі қарай оқуға қабілеттерін және қысқа мерзімді курстар арқылы қабілеттерін орнатуға бағытталған. Факультативті курстарды осы немесе басқа мектептің химия мұғалімдері де, жоғары оқу орындарының оқытушылары да жүргізе алады. 9-сыныптарда бейінге дейінгі элективті курстарды дұрыс ұйымдастыру оқушыларға жеке өмірлік тәжірибеге сүйене отырып химия пәнін тереңірек түсінуге, әртүрлі химиялық кәсіптердегі мамандардың еңбегі мен шығармашылық қызметі туралы түсінік алуға, анықтауға мүмкіндік береді.

Химиядан элективті курстарды дайындау және ұйымдастыру ережелерін қарастырайық. Олар қысқа мерзімді болуы керек (аптасына 1-2 сағат); түпнұсқа және химия бағдарламасының қайталанбауы; мектептің химия кабинеті мен оқу әдебиетінің материалдық-техникалық базасына сәйкес келуі; әдістемелік тұрғыдан тексерілген, теорияны практикамен ұштастырған, дидактикалық принциптерге, химияны оқыту әдістемесіне және заманауи дидактикалық түсініктерге сай болу; элективті курстар бағдарламасының түсіндірмесінде көрсетілген мамандандырылған оқытудың логикалық міндеттерін қоюда тиімді; ақпараттың артық болуы; айнымалы болу (көп айнымалы); әр түрлі бағалау түрлерімен және белгілі бір есептермен толтырылуы керек.

Көптеген мектептер мәртебесінің өзгеруі жаңа оқу бағдарламаларын енгізуге, мектеп пәндерін еркін таңдауға және соңғыларының оқу көлемін, сонымен қатар оқу бағдарламаларын, баламалы оқулықтарды енгізуге әкеліп соқтырды. Мұның бәрі білім беру кеңістігінің біртұтастығын сақтауға және мектеп оқушыларына оқу пәндерін оқуда қажетті минимумды алуға белгілі бір көңіл бөлуді қажет етеді. Мемлекеттік білім беру стандарты әр түрлі жастағы балаларға толыққанды білім беру үшін жеткілікті жалпы білім беру бағдарламасының ең аз мазмұнын, оқу жүктемесінің максималды көлемін және мектеп бітірушілерді дайындауға қойылатын талаптарды белгілеуге мүмкіндік береді.

Мектептегі химияда ауыспалы бағдарламаларды қолдану практикасы дәйекті базалық бағдарламалар мен оларға арналған оқу-әдістемелік жинақтарды жасау үшін арнайы технологияны қолданудың объективті қажеттілігін анықтады. Бұл бағдарламалық жасақтама технологиясының негізі:

1. Оқу бағдарламаларын әзірлеу «Міндетті минималды мазмұн» және «Түлектердің дайындық деңгейіне қойылатын талаптар» негізінде жүзеге асырылады.

2. «Міндетті минимумда» бекітілген мазмұн нормалары барлық білім беру бағдарламаларының өзгермейтін өзегін құрайды.

3. Үздіксіздік қағидасына сәйкес негізгі зерттелген мазмұн бірліктері одан әрі дамиды. Бұл берілген пәндік облысты бейнелейтін курстардың сызықтық-циклдік құрылымында көрінеді. Сонымен бірге жалпы білім беретін мектептің әр кезеңінде жалпы міндеттермен қатар оқушылардың жас ерекшеліктері мен білім беру мекемесінің ерекшеліктеріне байланысты нақты міндеттер шешіледі.

4. Оқу жоспарының мазмұнын игерудің жоспарланған нәтижелері «Түлектердің дайындық деңгейіне қойылатын талаптарға» сәйкес келеді.

Бағдарламалардың әрқайсысы мектептің тиісті кезеңіне арналған химия курсының өзгермейтін мазмұнын және оны зерттеу логикасын көрсетеді.

Бағдарламалар жұмыс бағдарламалары болып табылмайды, бірақ тек жеке оқу жоспарларын құруға, құрылымдық логикасына және мазмұнның өзгермелі бөлігіне әр химия мұғалімінің авторлық ниетіне сәйкес келетін нұсқаулық бола алады.

Мектептегі ауыспалы бағдарламаларды қолдану практикасы жүйелі түрде базалық бағдарламалар мен оларға арналған оқу-әдістемелік жинақтарды әзірлеудің арнайы технологиясын объективті қажеттілікке әкелді.

«Міндетті минималды мазмұн», «Түлектердің дайындық деңгейіне қойылатын талаптар» бағдарламаның үлгісі, оқу жоспары химия курсының қолданыстағы мазмұны «Жалпы химиялық білімнің міндетті минималды мазмұнын» құруға негіз болды. Оған тек білім элементтері (химия курсының мазмұнындағы оқу бірліктері) кіреді, олардың тәрбиелік мәні мектепте химияны оқытудың отандық және әлемдік тәжірибесімен расталады.

Химия бойынша негізгі жалпы білім берудің міндетті минималды мазмұны химия ғылымының қазіргі заманғы тенденцияларын, сонымен қатар орта мектептерде химияны оқытудың көп жылдық тәжірибесін, мамандардың, мұғалімдердің пікірлерін ескере отырып жасалған. Бұл құжатта химиялық заттардың мазмұны, химиялық реакция, зерттелетін объектілерді білу және пайдалану тәсілдері туралы мазмұнның минималды мөлшерін ұсынуға мүмкіндік беретін тізбектегі химия элементтерінің тізімі келтірілген.

Әр түрлі факторларды ескере отырып, келесі нұсқаулар қабылданды.

1. Химиядан базалық мектеп бітірушілерінің дайындық деңгейіне қойылатын талаптар, міндетті минималды мазмұнды игеру нәтижелері бойынша негізгі жалпы білім беретін мектептің түлектері интеллектуалды және практикалық дағдыларды барлық пәндерге ортақ және нақты дағдыларды игеруі керек деп болжайды. Мектеп бітірушілер теориялық білімдерін (химияның тұжырымдамалары, заңдылықтары мен теориялары), нақты білімдерін (бейорганикалық және органикалық заттар мен химиялық

процестер туралы ақпарат), химияны оқуға байланысты іс-әрекеттер әдістері туралы білімдерін (химиялық формулаларын құрастыра отырып) қолдана білуі керек және химиялық элементтердің валенттілігін анықтайтын теңдеулер, химиялық формулалар бойынша есептеулер жүргізу және т.б., сондай-ақ қауіпсіздік ережелеріне сәйкес химиялық эксперимент жүргізе білу. Талаптар іс жүзінде химия пәнінен әр оқушының қажетті дайындық деңгейіне жетуі бағаланатын тапсырмаларды әзірлеудің негізін құрайды.

2. Жалпы химия білімі мазмұнының міндетті минимумымен оқушылардың деңгейлерін құру. Талаптар оқушылардың әртүрлі күрделілік дәрежесіндегі оқу әрекеттерін жүзеге асыруын көздейді: атауы; анықтау; татуласу; сипаттау; түсіндіру; пайдалану (зертханалық жабдық пен заттарды өңдеу); тәжірибе (эксперимент) және қажетті есептеулер жүргізуге; тиісті қауіпсіздік ережелерін сақтау.

Сонымен, жоғарыда айтылғандарды қорытындылай келе, химия мұғалімін кәсіби даярлауға қойылатын заманауи талаптар мемлекеттік жалпы білім беру стандартының компоненттерімен, элективті курстарды міндетті түрде енгізе отырып, мамандандырылған білім беруді енгізумен анықталатынын атап өткен жөн.

Әдебиеттер

1. Алишев Б.С. Педагогическое взаимодействие (содержание учебных ситуаций и их восприятие педагогами и учащимися). Научно-методическое пособие. – Казань: «Print Express», 2004. – 124 с.

2. Буринская Н.Н. Учебные экскурсии по химии: Книга для учителя. - М., 1989.

3. Гильманшина С.И. Профессиональное мышление учителя химии и его формирование. – Казань: Изд-во Казанск.ун-та, 2005. – 204 с